

najprej tekmujejo našemljeni otroci, zmagovalce pa prejme sladko svinjsko glavo. Sledi osrednje tekmovanje, in sicer v smuku, na katerem se lahko pomerijo le maskirani tekmovalci. Zmagatista šema, ki se najbolj približa srednjemu času tekmovanja; s tem osvoji pečeno svinjsko glavo. Tekmujejo lahko posamezniki, dvojice in skupine našemljencev. Pečena svinjska glava je neposredno povezana s pustnim časom, v katerem se je po pravilu veliko in mastno jedlo. In med priljubljeni jedmi je bilo tudi meso pečene svinjske glave. Na prireditvi ocenjujejo posamične maske; najbolj izvirna prejme prehodni pokal svinjska glava. Na pustni petek je občni zbor sekcije Svinjska glava, na katerem izvolijo novega svinjskega župana.

Šemljenje na Dolenjskem in v Beli krajini

V **Ponikvah na Dolenjskem**, vasi na zahodnem obrobju Dobrepoljske doline, se je ohranilo izrazito lokalno pustovanje, ki odraža še vedno močno delovanje vaške, zlasti fantovske skupnosti. V ponikovskem pustnem obredju zato ni veliko urbanih vsebin in ne gostujočih skupin. Pravzaprav pomenijo številne vsebine in delovanje ponikovskega pusta skrivnosti, ki so razumljive le fantovskemu krogu in vaščanom. Priprave na pustovanje so zato temeljite in jih izvajajo zamaskirani že tri tedne pred pustno nedeljo. V vsebinah so elementi iniciacijskih dejanj, saj med nočnim programom izvedejo fantovski *krst* in sprejmejo novince v fantovsko skupnost. PUSTI ali MAČKARE pripravijo vsako leto drugačen, primerno aktualiziran program. Ob tej priložnosti izdajo pustni časopis, ki je leta 1994 imel naslov *Novice malega Pariza*, tj. Ponikev. Najbolj značilni šemski liki so petelini in košute, ki imajo kot podivci vlogo glavnih usmerjevalcev in voditeljev pustovanja. Od starejših

šemskih likov nastopata še *ta stara dva* in *pust*, ki ga predstavlja nagačena lutka na vozu. Ta stara dva pobirata jajca in druge darove po hišah, v obhodih po vasi pa jima delajo družbo še sodnik, stražnik, harmonikaš in skupina 'ta lepih' mask. To so pari, pri katerih imajo moški na glavah zašiljene stožčaste klobuke, okrašene z raznobarnimi trakovi. Vrhunec pustovanja je na pustni torek, ko skupina obišče vse hiše v vasi; pozno v noč se raztegne pustno rajanje v lokalni gostilni. Ponikovske mačkare ne hodijo na druga bližnja ali bolj oddaljena pustovanja, saj so izrazito vezane na svoje kulturno in življenjsko okolje.

V bližnji **Zagorici** in v **Vidmu**, občinskem središču Dobrepoljske doline, nastopajo MAČKARE. Na pobudo Nika Kureta in po spominih domačinov so jih ponovno oživili po letu 1962. Dogajanje je bilo tudi strokovno dokumentirano februarja 1970 [24]. Kljub oživitvi in težnji, da se ta skupina šem in njihovi nastopi ohranijo podobno kot lavfarji v Cerknem, se je spremenil način šemljenja, opustili, zamenjali ali dodali so nekatere šemske like, vnesli inovativne vsebine in začeli nastopati tudi zunaj lokalnega okolja. Temeljne vsebine v obhodih zagoriških mačkar so pobiranje jajc in drugih živil po hišah, prikazi žaganja babe, babjega mlina, poroke in oranja. Posebnost so tudi iz papirja izdelana in poslikana naličja ter slikovita pokrivala ali *kastinji*, ki sta jih celo slikarsko obravnavala dobrepoljska rojaka, brata France in Tone Kralj.

Tako kot v vseh slovenskih pokrajinah se tudi na Dolenjskem zvrsti cela vrsta manjših in večjih pustovanj z različnimi vsebinskimi usmeritvami. Pogosta so tekmovanja za najbolj izvirne maske, posamezni kraji pripravljajo lokalne sprevode šem in šemskih skupin, ki duhovito opozorijo na nepravilnosti in težave. Ti sprevodi pogosto obiščejo po več krajeh, zato lahko govorimo o t. i. potujočih maškaradah, ki pa se jim pridružijo maškare iz obiskanega kraja.

Obsežnejši PUSTNI SPREVOD pripravijo v **Gotni vasi** pri Novem mestu. Šeme vodi pustna gomela, s katero so oživili starejši pustni lik. Pustnemu dogajanju sledi tudi trgovina. Tako Dolenjske pekarnice ponudijo kupcem krofe po znižanih cenah. Nekaj krofov ima v testu listek in na njem je obvestilo o prejeti nagradi, ki jo npr. prispeva lokalno zlatarsko podjetje.

Največje pustovanje na Dolenjskem pripravljajo od leta 1995 v **Ribnici**. Njegovi nosilci so člani **Pustnega društva iz Goriče vasi**, ki nadaljujejo bogato pustno dediščino *mačkor*, *burovža* in *gajžlarjev* in jo nadgrajujejo v karneval, ki ga (ne najbolj strokovno) razglasijo kot SREČANJE ETNOGRAFSKIH MASK. Pri tem navajajo argument, da se obiskovalci tega karnevala »lahko na enem mestu seznanijo z večino avtohtonih slovenskih mask«.

V **Kostanjevici na Krki** se pustni karneval imenuje ŠELMA, in sicer po simbolu, buči, v kateri gori sveča. Celotno naselje se poveže v pestro pustno družino z imenom **Perforcenhaus**. Ta prevzame v pustnem času oblast v svoje roke in usmerja dogajanje v mestu od pustne nedelje do pepelnice srede, ko iz slame in starih oblačil izdelajo kurenta, uprizorijo njegov pogreb in gorečega vržejo v reko Krko. Sestavine tega pustovanja izvirajo iz srede 19. stoletja, sodobno pustovanje pa ima močan poudarek na krajevnih in širših aktualnostih. Kljub temu je kostanjeviška šelma nekakšna razvojna zmes starejših in novejših sestavin iz kmečkega in mestnega okolja. Šemovanje se prične na pustno nedeljo z budnico in obhodom po naselju. Popoldne razglasijo kurenta in nato sledi obhod šem; konča se z večernim praznovanjem in rajanjem na ulicah in v gostilnah. Na pustni ponedeljek zvečer je naprej baklada, sledi duhovit občni zbor v Domu kulture. Dogajanje na pustni torek označujeta dopoldanski obhod medveda z gonjačem, harmonikarja in nekaterih članov Perforcenhausu ter popoldanski